

Akavas förslag för en snabbare väg till permanent uppehållstillstånd

Akavas huvudbudskap inför riksdagsvalet är "Utan kompetens stannar Finland". Kompetens- och utbildningsnivån utgör hörnstenarna för ekonomisk tillväxt och sysselsättning och inom ramen för dessa teman måste vi också tala om invandringen. Enligt till exempel Finlands banks analys (2025) är Finlands långsiktiga tillväxtutsikter svaga om det inte satsas mer på bland annat kompetent arbetskraft. I Akava Works rapport *Mihin työperäinen maahanmuutto kannattaa suunnata?* (2022) konstateras att befolkningen i vårt land blir allt äldre och att det behövs arbetsrelaterad invandring inom alla yrkesgrupper och branscher för att upprätthålla en tillräcklig ekonomisk tillväxt. Enligt Näringslivets forskningsinstitut Etlä (2026) behöver Finland större nettoinvandring, eftersom arbetskraftsutbudet, produktiviteten och de offentliga finansernas hållbarhet minskar i takt med att den arbetsföra befolkningen krymper. Också i till exempel statens budgetproposition (2026) konstateras att den arbetsrelaterade invandringen är viktig för att trygga Finlands ekonomiska tillväxt och servicenivå, och enligt finansministeriets hållbarhetsberäkningar skulle en ökning av den arbetsrelaterade invandringen med 10 000 personer per år minska finansieringstrycket på de offentliga finanserna med cirka 1,4 miljarder euro. Rådet för utvärdering av den ekonomiska politiken (Statens ekonomiska forskningscentral VATT, 2024) har konstaterat att Finland på grund av den åldrande befolkningen och den sjunkande nativiteten behöver invandrare också de kommande åren, och Etlas färsk rapport (2026) visar att utan invandrare skulle det totala antalet sysselsatta i Finland redan ha minskat avsevärt.

Trots att behovet av invandring är uppenbart, kan diskussionen om den fortfarande lätt bli polariserad. Detta leder också till en spretig invandringspolitik. Samtidigt rekommenderar under hälften av experterna med utländsk bakgrund Finland som bostadsort och allt färre planerar att stanna permanent i Finland. Detta framgår av undersökningen International Technology Experts 2025 som gjorts av Ingenjörskörbundet IL och Teknikens akademiker TEK.

Finland behöver en stabil och förutsägbart invandringspolitik för att människor ska våga bygga sina liv här. I fråga om invandringen är Akavas viktigaste mål för riksdagsvalet att förbättra förutsättningarna för internationella experter att rota sig i Finland. Akava betonar att Finland måste förbättra förutsättningarna för invandrare att bygga ett stabilt liv, såsom psykologisk trygghet, bland annat genom att skapa en snabbare väg till permanent uppehållstillstånd. Ett sätt att uppnå detta är till exempel med hjälp av en poängmodell som bedömer integrations- och kompetenspotentialen.

Invandring som ett verktyg för Finlands framtida tillväxt

Olika poängsystem tas till och från upp i medierna och politiken, men vid en närmare granskning är det oklart vad som avses med poängsättningen i varje enskilt fall. Vid arbets- och näringsministeriet pågår ett projekt som särskilt fokuserar på modeller som baserar sig på poängsystem för invandrare samt på de mål och effekter som dessa modeller har. Ministeriet har presenterat preliminära resultat för intressentgrupperna under våren och rapporten visar att poängsättning inte är ett

enda enhetligt system, utan att det finns flera genomförandesätt. Poängsättningen kan genomföras som en väg till permanent uppehåll, dvs. som ett system vars strategiska mål är att välja experter som stöder den långsiktiga demografiska och ekonomiska tillväxten. För det andra kan poängsättningen även komplettera kanalen för arbetsrelaterad invandring, vilket innebär att den till exempel kan leda till ett tillstånd att söka arbete utan ett arbetserbjudande. För det tredje kan poängsättningen, utan att vara en egentlig urvalsmekanism, utgöra en formell checklista för att i första hand kontrollera lämpligheten för arbetsrelaterat uppehållstillstånd.

Akava anser att det eventuella poängsystemet i Finland bör byggas upp som ett komplement till det nuvarande systemet, vilket ur integrations- och sysselsättningssynpunkt skulle ge sökandena med högst potential en snabbare väg till permanent uppehåll. Enligt vår uppfattning bör invandringens strategiska betydelse inte bara ses som ett arbetsmarknadspolitiskt instrument, utan i vidare bemärkelse som ett instrument för såväl ekonomisk politik som befolknings- och regionalpolitik som kan stödja Finlands tillväxtpotential på lång sikt. Finlands nuvarande arbetsgivar drivna invandringsmodell motsvarar de kompetensbehov som finns vid en viss tidpunkt, vilket leder till konjunkturberoende och kortsynthet. För att Finland ska nå sin tillväxtpotential borde en undersökning sträcka sig över flera årtionden, eftersom till exempel Finlands Bank (2025) konstaterar att barnen till föräldrar som flyttat till Finland på grund av arbete och studier kommer att synas i utvecklingen av det mänskliga kapitalet och den demografiska försörjningskvoten under de kommande årtiondena.

Akava anser att en väg till permanent arbetsrelaterad invandring skulle göra det möjligt att vid sidan av den arbetsgivar drivna modellen ta i bruk en modell för statlig styrning i syfte att ta tillvara denna långsiktiga tillväxtpotential.

Permanent uppehåll som incitament till integration

Avsikten med Akavas förslag är inte att ändra det nuvarande systemet eller dess villkor, utan att komplettera det. Vi föreslår att man vid sidan av de nuvarande vägarna till invandring (arbets- och utbildningsrelaterad invandring, familjerelationer, humanitär invandring) inrättar en ny väg till permanent arbetsrelaterad invandring.

Ett permanent uppehållstillstånd skulle fungera som incitament till hållbar integration för de internationella experter med högst potential som flyttat till Finland via denna väg och som redan uppehåller sig i Finland. En poängsättning som är kopplad till permanent uppehåll skulle balansera invandringen genom att flytta fokus från avvärjning av risker till identifiering av potential. Samma tanke har redan delvis förverkligats i Finlands invandringspolitik genom att man har skapat en väg till permanent uppehåll för internationella studerande som avlagt högskoleexamen i Finland (med undantag för dem som avlagt lägre yh-examen) genom språkkunskapsvillkor.

Tredjelandssmedborgare som flyttat till Finland på grund av arbete och blir arbetslösa måste för närvarande få ett nytt arbete inom 3 eller 6 månader för att få stanna kvar här. Detta är kort tid för att hitta ett nytt arbete eller rycka upp sina rötter ur det finländska samhället. Osäkerheten försämrar möjligheten att fatta stora beslut om

livsval under den tid man är sysselsatt. Är det värt att använda min fritid till att lära mig språket eller anstränga mig för att bygga vänskapsrelationer? Vill jag uppfostra mina barn här, köpa en lägenhet eller pröva mina vingar som företagare? Besluten skulle vara lättare om möjligheten att bo kvar i Finland inte var beroende av en viss arbetsgivare eller konjunkturerna.

Att skapa osäkerhet för invandrarna är ingen förnuftig tillväxtpolitik. Målet i fråga om permanent uppehåll skulle utvidga invandringens strategiska betydelse till att inkludera långsiktig tillväxtpolitik och statlig styrning. Samtidigt skulle det stödja en mer rättvis arbetsmarknad, eftersom internationella experter skulle bli mindre beroende av vissa arbetsgivare, vilket skulle sänka anmälningströskeln i fall av oegentligheter. Även arbetsgivarna skulle kunna reagera mer flexibelt på konjunkturerna, när ansvaret för arbetstagarens liv i Finland inte skulle vara beroende av dem. Samtidigt skulle den administrativa, återkommande tillståndsbyråkratin minska och antalet internationella experter som bor i Finland öka.

Tabell 1. Nyttan med Akavas modell

Internationell expert	Arbetsgivare	Samhället
Psykologisk trygghet främjar beslut som siktar på etablering av livet Sporrar till att delta i lokalsamhället och lära sig språket Motiverar till ekonomisk bindning, bland annat bostadsköp Stöder innovation: frihet att ta risker under karriären, till exempel företagande Minskar beroendet av en viss arbetsgivare, sänker tröskeln att anmäla utnyttjande	En alternativ lösning på den långvariga bristen på experter → Poängsystemen fokuserar på invandrare med hög kompetensnivå som skulle bilda en permanent expertpool i Finland Minskar den återkommande administrativa byråkratin i samband med tillståndsprocesser Minskar ansvaret för stora förändringar i arbetstagarens liv, vilket gör det möjligt att vid behov reagera mer flexibelt på konjunkturerna	Hanteringen och övervägandet av invandringen till staten → Betraktande av invandring som ett tillväxtpolitiskt instrument vid sidan av arbetsmarknads-politiken Möjligheten att styra migrationen utanför tillväxtcenter och till vissa branscher Om modellen är inriktad på faktorer som förutser sysselsättning och inkomstnivå kommer invandringen sannolikt att ha en mer positiv nettoeffekt på de offentliga finanserna Modellen stöder en mer rättvis arbetsmarknad

Poängsättning av kompetens- och integrationspotentialen

Debatten om poängmodeller avstannar ofta med att man betraktar poängsättning av sökande som ett omänskligt sätt att närma sig invandring. I alla invandringssystem handlar det trots allt om val, men poängsättningen gör kriterierna offentliga och förutsägbara. Akavas poängkriterier bedömer sökandenas kompetens- och integrationspotential, inte dem som personer. De flesta poängfaktorer är sådana som personen själv kan påverka. Detta skapar ett incitament till integration redan när

6.5.2026

sökanden har för avsikt att söka sig till denna invandringskanal. Kriterierna är transparenta för att alla ska ha likvärdiga möjligheter att samla poäng.

Tabell 2. Akavas poängkriterier

Kriterier i systemen i allmänhet	Kriterier som är relevanta för den finska arbetsmarknaden
SPRÅKKUNSKAP (finska, svenska)	I ett litet språkland som Finland bör poängsättning av engelska övervägas
ÅLDER (fler poäng till yngre)	Tilläggs-poäng på basis av familjemedlemmarnas genomsnittliga ålder (ett familjevänligt synsätt ingår i imagearbetet, integrationen främjas av att barnen tidigt deltar i utbildningssystemet)
EXAMEN Poängen höjs enligt examensgraden	Tilläggs-poäng: - Inom separat fastställda branscher - För prestationer i Finland
ARBETSERFARENHET Tilläggs-poäng för arbetserfarenhet inom en tillväxtbransch/bransch med brist på arbetskraft/FUI-bransch	Tilläggs-poäng: - För arbetserfarenhet från Finland, inkl. praktik - För arbetserfarenhet som motsvarar examen - För intygande av kompetens som förvärvats inom EU-området (t.ex. Europass)
ARBETSERBJUDANDE ELLER ARBETSAVTAL - Arbetsgivare som agerar ansvarsfullt (t.ex. företag som omfattas av kollektivavtal, inte har anmälts till arbetsskyddsmyndigheterna, eller vars ägare inte har dömts för brott) - Även investerare och (start up) företagare beaktas.	Tilläggs-poäng: - För lokalisering utanför tillväxtcenter - För ett arbetserbjudande som motsvarar kompetensen - För en stigande lönenivå - För ett avtal som gäller tills vidare - För garanti för att arbetsgivaren erbjuder språkundervisning
	Tilläggs-poäng för NÄTVERK i Finland (t.ex. familjeband, frivilligarbete eller förtroendeuppdrag i Finland)

De kriterier som Akava föreslår innehåller element från kriterierna i flera andra länder som använder poängsystem, till exempel ålder, språkkunskap, kompetens och ett eventuellt arbetserbjudande. Poängsystemet beaktar även särdragen på den finska arbetsmarknaden, som främjar a) sysselsättning i Finland (t.ex. språkkunskap och tidigare arbetserfarenhet i Finland), b) integration (t.ex. nätverk), c) bekämpning av utnyttjande av arbetskraft (t.ex. typ av anställningsförhållande, lönenivå och arbetsgivarens ansvar) och d) Finlands långvariga tillväxtutsikter (t.ex. branshprioriteringar, regionperspektiv och familjemedlemmar).

I villkoren för det nuvarande permanenta uppehållstillståndet ingår utöver de allmänna villkoren ett boendetidsvillkor (6 eller 4 år), krav på tid i arbetslivet (2–3 år), ett språkkunskapsvillkor (tillfredsställande eller särskilt goda B1–C1) och en försörjningsförutsättning. Sökanden måste uppfylla villkoren för ett kontinuerligt uppehållstillstånd (A-tillstånd). Dessutom får sökanden eller sökandens make eller maka ha fått utkomststöd eller arbetslöshetsförmån i högst tre månader under tiden i arbetslivet.

Akavas modell innehåller samma element med undantag för boendetidsvillkoret. Det bör vara möjligt att bevilja sökandena med högst potential permanent uppehållstillstånd även som första tillstånd, så att de kan engagera sig i integrationen från dag ett. De som är bosatta i Finland med andra tillstånd skulle med hjälp av modellen få permanent uppehållstillstånd snabbare, när sökanden visar att hen engagerar sig i integrationen. Till skillnad från de nuvarande tillståndsvillkoren skulle poängkriterierna i Akavas modell vara flexibla: det skulle vara möjligt att kompensera ett delområde av kriterierna med ett annat.

Samhället och sammanslutningar främjar också integration

Akavas poängmodell baserar sig på en bedömning av integrations- och sysselsättningspotentialen, och för att dessa sannolikheter ska kunna förverkligas krävs förutom individens åtgärder stöd från samhället och finländarna. Det är meningslöst att skapa utvärderingskriterier om vi inte har beredskap att bedöma dem. Enbart permanent uppehållstillstånd leder inte till integration utan stöd från samhället och arbetslivet. Därför bör förutsättningarna för integration i Finland stärkas genom att i synnerhet förbättra möjligheterna att studera språk och bedöma språkkunskaper. Mer måste också göras för att tillmötesgå arbetslivets behov och invandrarnas kompetens, till exempel genom att skapa mer omfattande kriterier och processer för att identifiera och erkänna kunskaper som förvärvats utomlands samt genom att uppdatera yrkesklassificeringen. Dessutom inverkar attitydklimatet på invandrades integration och sysselsättning och därför kan varje enskild person, arbetsgivare, organisation, kommun och samhällsaktör också genom sina egna handlingar bidra till att Finlands framtida tillväxtpotential uppnås.

Källor

<https://www.tek.fi/fi/uutiset-blogit/tutkimus-yha-harvempi-kansainvalinen-huippuosaaja-aikoo-jaada-pysyvasti-suomeen>

<https://talouspolitiikanarviointineuvosto.fi/wp-content/uploads/2024/02/Talouspolitiikan-arviointineuvoston-raportti-2023-kaannos.pdf>

<https://www.etla.fi/wp-content/uploads/ETLA-Raportit-Reports-176.pdf>

<https://www.etla.fi/julkaisut/raportit/tyollisten-maahanmuuttajien-maara-on-kasvanut-suomessa/>

<https://budjetti.vm.fi/sisalto.jsp?year=2026&lang=fi&maindoc=/2026/tae/hallituksenEsitys/hallituksenEsitys.xml&id=/2026/tae/hallituksenEsitys/YksityiskohtaisetPerustelut/26/40/40.html>

<https://www.eurojatalous.fi/fi/2025/artikkelit/tyoikaisen-vaeston-supistuminen-ja-heikko-tuottavuus-painavat-suomen-pitkan-ajan-kasvunakymaa/>